

آیین نامه ساماندهی کودکان خیابانی

شماره: ۲۲۷۱۷/ت۳۲۳۸۶هـ

تاریخ: ۱۳۸۴،۰۵،۰۴

وزارت رفاه و تأمین اجتماعی

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۴،۴،۲۶ بنا پیشنهاد شماره ۱۰۰،۶۱۴۶ مورخ ۱۳۸۴/۴/۱۱ وزارت رفاه و تأمین اجتماعی و به استناد ماده (۱) و بند (الف) ماده (۱۵) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی - مصوب ۱۳۸۳ - و ماده (۹۷) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۳ - آیین نامه ساماندهی کودکان خیابانی را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه ساماندهی کودکان خیابانی

فصل اول - کلیات

ماده ۱ - اصطلاحات زیر در آیین نامه در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

۱- کودک خیابانی:

فرد کمتر از ۱۸ سال تمام که به صورت محدود یا نامحدود در خیابان به سر می برد، اعم از کودکی که هنوز با خانواده خود تماس دارد و از سرپناه برخوردار است و یا کودکی که خیابان را خانه خود می داند و رابطه او با خانواده به حداقل رسیده و یا اساساً چنین ارتباطی وجود ندارد.

۲- ساماندهی: مجموعه فعالیتهایی که توسط نهادها، سازمانها و دستگاههای اجرایی دولتی و غیر دولتی تعریف شده در این آیین نامه، از شناسایی، جذب و پذیرش کودکان خیابانی آغاز و تا رسیدن وی به فرجام قابل اطمینان ادامه می یابد.

۳- شناسایی: ارتباطی که توسط مددکار اجتماعی با کودک خیابانی شکل می گیرد و به تشخیص وضع موجود وی می انجامد.

۴- جذب: ارتباط تقویت یافته مددکار اجتماعی با کودک خیابانی که جلب اعتماد و پذیرش ارتباط از سوی کودک خیابانی را به همراه دارد.

این فعالیت با هدف آگاه نمودن کودک خیابانی از منابع و خدماتی که می تواند در اختیار او قرار گیرد انجام می پذیرد.

۵- اقامت: حضور کوتاه مدت، میان مدت و درازمدت کودک خیابانی در مراکز اقامت که شامل سه سطح زیر می شود:

الف - اقامت کوتاه مدت: حضور کودک خیابانی در مرکز اقامت حداکثر به مدت ۲۱ روز

ب - اقامت میان مدت: حضور کودک خیابانی در مرکز اقامت بیشتر از ۲۱ روز تا یک سال

ج - اقامت دراز مدت :

حضور کودک خیابانی بی سرپرست یا بدسرپرست در مراکز شبانه روزی تا پایان ۱۸ سالگی مطابق با آیین نامه مراکز شبانه روزی سازمان بهزیستی کشور.

تبصره - در موارد استثنایی و در صورت ضرورت با نظر تیم تخصصی مدت اقامت موضوع بند "الف" حداکثر یک دوره قابل تمدید می باشد.

۶- مراکز کودکان خیابانی :

مراکزی که در آنها خدمات تخصصی به کودکان خیابانی ارائه می شود.

این مراکز در چهار سطح زیر می باشند:

الف - مراکز و پایگاههای سطح یک (سرپایی): مراکز و پایگاههای ثابت و سیاری که بدون اقامت کودک نسبت به ارائه خدمات سرپایی به وی و خانواده اش اقدام می نمایند.

ب - مراکز سطح دو (اقامت کوتاه مدت): مراکزی که امکان اقامت کودک را حداکثر تا ۲۱ روز فراهم می کنند.

موضوع جزء "الف" بند (۵) ماده (۱) این آیین نامه) ج - مراکز سطح سه (اقامت میان)

مدت:

مراکزی که امکان اقامت کودک را حداکثر تا یک سال مهیا می کند.

موضوع جزء "ب" بند (۵) ماده (۱) این آیین نامه) د - مراکز سطح چهار (اقامت دراز)

مدت:

مراکزی که امکان اقامت کودکان بی سرپرست یا بدسرپرست را تا پایان ۱۸ سالگی تأمین می کند.

موضوع جزء "ج" بند (۵) ماده (۱) این آیین نامه ۷ - پذیرش:

برقراری رابطه پایدار حرفه ای که زمینه را برای اجرای فرایند مشکل گشایی در سطوح مختلف فراهم می کند.

پذیرش در سه سطح زیر انجام می پذیرد:

الف - پذیرش سطح یک: برقراری ارتباط فعال مددکار با کودک خیابانی برای فراهم نمودن حمایت‌های لازم، بدون نگهداری کودک در مرکز اقامت.

این نوع پذیرش در مرکز کودکان خیابانی سطح یک صورت می پذیرد.

ب - پذیرش سطح دو: اقامت کوتاه مدت کودک خیابانی در مرکز سطح دو برای دریافت خدمات تخصصی بیشتر. (پذیرش سطح (۲) از طریق ارجاع از سطح (۱) یا به طور مستقیم انجام می شود).

ج - پذیرش سطح سه: اقامت میان مدت کودک خیابانی در مرکز سه برای دریافت خدمات تخصصی و حمایت‌های بیشتر.

پذیرش سطح (۳) از طریق ارجاع از سطوح (۱) و (۲) انجام می شود.

د - مراکز سطح چهار (اقامت بلند مدت): این مراکز مستقیماً و یا با اعطای مجوز رسمی سازمان بهزیستی کشور به اشخاص حقیقی و حقوقی تأسیس و اداره می شوند.

تبصره - اقامت بلند مدت و میان مدت کودکان خیابانی که در مراکز سطح (۳) و (۴)

انجام می‌گیرد می‌تواند به اشخاص حقیقی و حقوقی و سازمانها و موسسات غیر دولتی علاقمند و واجد صلاحیت واگذار شود.

ضوابط و شاخصهای تشکیل (فضای فیزیکی، نیروی انسانی و غیره)، نحوه اداره و کنترل کیفیت این مراکز بر اساس آیین‌نامه ضوابط تأسیس و انحلال مراکز نگهداری کودکان خیابانی، موضوع بند (۲) ماده (۲۶) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰- توسط سازمان بهزیستی کشور تهیه و ابلاغ خواهد شد.

۸- ترخیص: پایان اقدامات تیم تخصصی مراکز و دستیابی به اهداف تعیین شده که منجر به پاسخگویی به نیازهای کودک در کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت می‌گردد.

بازگشت کودک به کانون خانواده اولویت اقدامات ترخیص مراکز خواهد بود.

۹- پیگیری: سلسله اقداماتی که به منظور پیشگیری از بروز مجدد مشکل برای کودک پس از ترخیص از طریق تماس با خانواده و بازدید از شرایط خانوادگی یا دعوت والدین یا خانواده نزدیک کودک یا سرپرستان وی جهت بررسی و مشاوره‌های مددکاری انجام می‌پذیرد.

۱۰- توانمندسازی: فرایندی است که طی آن مجموعه اقدامات و خدماتی با هدف تحقق زندگی عادی با حداقل وابستگی به منابع حمایتی و ارتقا تواناییها و مهارتهای آموزشی، اجتماعی و حرفه آموزی به کودک و یا خانواده وی ارائه می‌شود.

۱۱- تیم تخصصی: شامل گروهی از متخصصین و کارشناسان از جمله سرپرست مرکز، روانشناس، مددکار اجتماعی، روانپزشک، پزشک، پرستار، کارشناس حقوقی، مربی و غیره است که به صورت سیار یا ثابت به ارائه خدمات تخصصی به کودک خیابانی و خانواده وی می‌پردازند.

۱۳- نهادهای حامی: کلیه نهادها و سازمانهایی که به استناد اساسنامه یا وظایف سازمانی، نسبت به ارائه تمام یا بخشی از خدمات موضوع این آیین‌نامه به کودکان خیابانی اقدام می‌نمایند.

فصل دوم - روند اجرایی

ماده ۲ - سازمان بهزیستی کشور موظف است با همکاری و مشارکت شهرداری، انجمنهای خیریه، تشکلهای غیردولتی و نیروی انتظامی و با استفاده از مددکار اجتماعی (در قالب تیم تخصصی سیار یا مستقر در مراکز که با همکاری شهرداریها سازماندهی خواهد شد)، نسبت به شناسایی، جذب، پذیرش و توانمندسازی کودکان خیابانی در کلیه مراکز استانها و در صورت صلاحدید کارگروه اجتماعی استان در شهرهای بالای دویست هزار نفر اقدام نماید.

تبصره ۱ - نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران موظف است در مواردی که سلامت جسمانی و روانی کودک در معرض خطر جدی قرار می گیرد در امر جذب با سازمان بهزیستی کشور همکاری نماید.

ماده ۳ - در هر مرحله مسؤولیت پیگیریهای پس از ترخیص کودک به عهده مرکز ترخیص کننده است به جز مرکز سطح یک موضوع این آیین نامه و این امر تا رسیدن وی به فرجام قابل اطمینان ادامه می یابد.

ماده ۴ - در صورت تحویل کودک خیابانی به خانواده، بهزیستی استانها و سایر نهادهای حامی موظفند در زمینه حمایت مادی و معنوی خانواده اقدامات لازم را به عمل آورند و هر شش ماه یکبار گزارش اقدامات خود را به سازمان بهزیستی کشور و کارگروه اجتماعی استان اعلام نمایند.

ماده ۵ - اداره کل بهزیستی استانها به منظور تأمین هماهنگی بین بخشی و استفاده از همکاری سایر سازمانها و ادارات کل ذی ربط موظفند مسایل مربوط به ساماندهی کودکان خیابانی را به طور مستمر در کارگروه اجتماعی استان مطرح و نسبت به جلب همکاری و مشارکت سازمانها و نهادهای ذی ربط اقدام نمایند.

فصل سوم - وظایف سازمانها و نهادهای همکار در ساماندهی کودکان خیابانی

ماده ۶ - سازمانها و نهادهای همکار در فرایند ساماندهی کودکان خیابانی در زمینههای تعیین شده زیر همکاری خواهند نمود:

۱- نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران:

الف - برقراری امنیت در کلیه مراحل اجرایی (امنیت مراکز و تیمهای سیار)

ب- اقدامات لازم برای اجرای تبصره (۲) ماده (۲) این آیین نامه

ج - تعیین تکلیف کودکان خیابانی بزهکار

۲ - وزارت دادگستری:

الف - صدور مجوزها و احکام قضایی لازم در مراحل مختلف ساماندهی

ب - آرایه مشاوره

حقوقی لازم جهت تسهیل ساماندهی کودکان خیابانی

۳ - شهرداری:

الف - تخصیص و تجهیز فضای فیزیکی مناسب جهت اجرای مراحل ساماندهی به استناد ماده (۶) قانون شهرداری ها.

ب - تأمین امکانات موردنیاز ساماندهی یا اجرای تصمیمات کارگروه اجتماعی استان

۴- وزارت کار و اموراجتماعی:

الف - ارایه تسهیلات اعتباری اشتغالزا به خانواده‌های جویای کار کودکان خیابانی و

کودکان بالای پانزده سال (با اولویت)

ب - آموزش رایگان مهارت‌های شغلی به خانواده کودکان خیابانی و کودکان بالای پانزده سال توسط سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای

۵- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

الف - تأمین نیازهای بهداشتی و درمانی کودکان خیابانی و خانواده درجه اول آنان و تأمین پزشک و پرستار مورد نیاز مراکز ساماندهی کودکان خیابانی

ب - ارایه خدمات بهداشت و درمان در مراکز سطح (۲) و (۳)

۶- سازمان بیمه خدمات درمانی :

تأمین و صدور بیمه نامه خدمات درمانی برای کودک و خانواده درجه اول وی حسب اعلام بهزیستی استانها

۷- سازمان تأمین اجتماعی: پوشش درمانی و خدمات مورد نیاز کودک و خانواده درجه اول وی در مراکز درمان و بیمارستانهای تابعه بدون دریافت وجه

۸- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران:

الف - انجام اقدامات فرهنگی و تبلیغی لازم

ب - تهیه برنامه‌ها و تیزرهای لازم برای آگاه سازی اقشار مختلف جامعه

ج - همکاری رسانه ای با سازمانهای مسؤول در جهت انجام وظایف محوله به آنان

۹- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران: تأمین خدمات حمایتی و انسان دوستانه

جهت کودک و خانواده وی در حد مقدور حسب درخواست بهزیستی استانها

۱۰- وزارت آموزش و پرورش:

الف - هشدار و آگاه سازی اولیا دانش آموزان از طریق طرح مسئله توسط انجمنهای اولیا و مربیان

ب - شناسایی و راهنمایی دانش آموزانی که در معرض آسیب هستند از طریق مشاور مدرسه با همکاری مددکاران سازمان بهزیستی

ج - ارایه آموزشهای لازم و آگاه سازی دانش آموزان توسط مربیان و معلمان در خصوص خطرات فرار از خانه و گروههای آسیب رسان و دامهای اجتماعی

۱۱ - کمیته امداد امام (ره): اعمال حمایتهای لازم از خانواده‌های تحت پوشش حمایتی که دارای کودکان خیابانی بوده اند.

فصل چهارم - هماهنگی و نظارت

ماده ۷ - هماهنگیهای لازم و نظارت بر حسن اجرای مفاد این آیین‌نامه در استانها توسط کارگروه اجتماعی استان اعمال خواهد شد.

تبصره - چنانچه کارگروه اجتماعی استان ضروری بداند، کارگروهی با ترکیب و وظایف مشابه در سطح شهرستان نیز قابل تشکیل خواهد بود.

ماده ۸ - اداره کل بهزیستی استانها موظفند محورهای زیر را در کارگروه اجتماعی استان مطرح و نسبت به تحقق موارد زیر پیگیری نمایند:

- ۱- بررسی فرآیند و عملکرد هر یک از دستگاهها و نهادهای مجری در هر یک از مراحل اجرای طرح ساماندهی
- ۲- بررسی و رسیدگی به شکایات و تخلفات و بررسی گزارشهای ادارات بهزیستی یا کارگروه اجتماعی شهرستان.
- ۳- فراهم نمودن تمهیدات لازم برای تسهیل اجرای برنامه‌های عملیاتی ساماندهی کودکان خیابانی در سطح استان
- ۴- ایجاد تعهد و حمایت سیاسی از اجرای برنامه‌های عملیاتی ساماندهی کودکان خیابانی در سطح استان
- ۵- برقراری هماهنگی بین بخشی در سطح سازمانها و نهادهای اجرایی دولتی و غیر دولتی در راستای تحقق اهداف برنامه
- ۶- ارزیابی عملکرد و پایش مستمر شاخصهای تعیین شده در سطح استان
- ۷- تحلیل وضع موجود در استان بر اساس گزارشهای دریافت شده از شهرستانها
- ۸- ترسیم وضعیت مطلوب استان بر اساس شاخصهای کشوری و داده‌های شهرستانها
- ۹- تهیه چارچوب آموزش، برقراری ارتباط و اطلاع رسانی عمومی و ایجاد هماهنگی در زمینه‌های زیر:
 - الف - برقراری ارتباط با انجمنهای خیریه و اطلاع رسانی در این زمینه
 - ب - برقراری ارتباط با مسئولان سیاسی، اجتماعی و مذهبی استان و جلب حمایت آنان
 - ج - آگاه سازی مردم از آرمانها و هدفهای برنامه با استفاده از وسایل ارتباط جمعی استان
- ۱۰- جمع آوری و تحلیل مستندات و گزارشهای ادواری و موردی شهرستانها
- ۱۱- ایجاد بستر لازم جهت توانمندسازی فرد و خانواده وی

تبصره - در صورت تشخیص کارگروه اجتماعی استان، سایر سازمانها و نهادها علاوه بر سازمانها و نهادهای موضوع ماده (۶) این آیین نامه با سازمان بهزیستی کشور در فرایند ساماندهی کودکان خیابانی همکاری خواهند نمود.

فصل پنجم - مقررات عمومی

ماده ۹ - سازمان بهزیستی کشور موظف است با مشارکت و همکاری سازمانها و نهادهای ذیربط نسبت به راه اندازی مراکز سطوح چهارگانه موضوع این آیین نامه در کلیه مراکز استانی که با مشکل کودکان خیابانی مواجه می باشند اقدام نماید.

ماده ۱۰ - سازمان بهزیستی کشور مجاز است از محل اعتبارات ساماندهی کودکان خیابانی نسبت به جذب نیروی متخصص مورد نیاز به صورت قراردادی با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور اقدام نمایند.

ماده ۱۱ - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور موظف است اعتبارات مورد نیاز جهت اجرای این آیین نامه را تأمین و در اختیار وزارت رفاه و تأمین اجتماعی قرار دهد.

ماده ۱۲ - وزارت رفاه و تأمین اجتماعی هماهنگی اجرای این آیین نامه را بر عهده دارد و این امر را توسط شورایی متشکل از دستگاه های ذی ربط در ماده (۶) به انجام می رساند و هر شش ماه یک بار گزارش اقدامات انجام یافته را تحلیل و جمع بندی و به شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی ارایه خواهد نمود.

محمد رضا عارف - معاون اول رییس جمهور